

Väljaandja:	Maaeluminister
Akti liik:	määrus
Teksti liik:	terviktekst
Redaktsiooni jõustumise kp:	09.09.2019
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:	05.04.2020
Avaldamismärge:	RT I, 06.09.2019, 17

Keskkonnasõbraliku majandamise toetus

Vastu võetud 29.04.2015 nr 49

RT I, 02.05.2015, 1

jõustumine 05.05.2015

Muudetud järgmiste aktidega

Vastuvõtmine	Avaldamine	Jõustumine
27.10.2015	RT I, 29.10.2015, 16	01.11.2015
22.04.2016	RT I, 26.04.2016, 5	29.04.2016
19.04.2017	RT I, 25.04.2017, 1	28.04.2017
22.12.2017	RT I, 04.01.2018, 1	07.01.2018
12.04.2018	RT I, 17.04.2018, 3	20.04.2018
13.12.2018	RT I, 19.12.2018, 2	01.01.2019
09.04.2019	RT I, 16.04.2019, 1	19.04.2019, osaliselt rakendatakse tagasiulatuvalt alates 2019. aasta 1. jaanuarist
29.08.2019	RT I, 06.09.2019, 2	09.09.2019

Määrus kehtestatakse [Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse](#) § 67 lõike 2 alusel.

1. peatükk Üldsätted

§ 1. Reguleerimisala

Määrusega kehtestatakse „Eesti maaelu arengukava 2014–2020” (edaspidi *arengukava*) meetme 10 „Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede” tegevuse liigi „Keskkonnasõbraliku majandamise toetus” raames antava keskkonnasõbraliku majandamise toetuse (edaspidi *toetus*) andmise tingimused ning kord.

§ 2. Toetatavad tegevused

- (1) Toetust antakse keskkonnasõbraliku majandamise tegevuste elluviimise eest määruses sätestatud ajavahemiku jooksul toetusõiguslikul maal, mille kohta toetust taotletakse (edaspidi *kohustus*).
- (2) Keskkonnasõbraliku majandamise põhitegevust tuleb ellu viia järjepidevalt viie järjestikuse kalendriaasta (edaspidi *kohustuseperiood*) jooksul.
- (3) Keskkonnasõbraliku majandamise täiendavat veekaitse lisategevust ja mesilaste korjealade rajamise lisategevust tuleb ellu viia järjepidevalt kohustuseperioodi ühe kalendriaasta (edaspidi *kohustuseaasta*) jooksul.
- (4) Täiendava veekaitse lisategevuse ja mesilaste korjealade rajamise lisategevuse eest antakse toetust üksnes siis, kui neid viiakse ellu koos keskkonnasõbraliku majandamise põhitegevusega.
- (5) Alates teisest kohustuseaastast võib taotleja ellu viia ka põllulindude soodustamise lisategevust. Selleks jäetakse püsirohumaa, mille andmed on kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse, või põllumaa, mille kohta taotletakse arengukava alusel antavat piirkondlikku mullakaitse toetust, üle aasta niitmata, hekseldamata või muul viisil hooldamata ulatuses, mis on kohustuseaastal kasutatavast toetusõigusliku maa pindalast väiksem või sellega võrdne. Põllulindude soodustamise lisategevuse eest toetust ei anta.
[RT I, 19.12.2018, 2- jõust. 01.01.2019]

(6) Toetusõigusliku maa suurus, mille kohta toetust taotletakse, võib kohustuseperioodi jooksul muutuda üksnes määruks sätestatud ulatuses, kui Euroopa Liidu õigusaktis ei ole sätestatud teisiti.

§ 3. Toetuse ühikumäär

(1) Toetuse ühikumäär ühe hektari maa kohta on põhitegevuse elluviimise eest 50 eurot kalendriaastas, täiendava veekaitse lisategevuse elluviimise eest viis eurot kalendriaastas ja mesilaste korjealade rajamise lisategevuse elluviimise eest 193 eurot kalendriaastas.
[RT I, 25.04.2017, 1- jõust. 28.04.2017]

(2) Kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab enne §-s 26 sätestatud toetuse vähendamise otsustamist tegevuse liigile eelarveaastaks määratud eelarve, vähendab Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (edaspidi *PRIA*) Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 79 lõike 3 alusel toetuse ühikumäära sellises ulatuses, mis on vajalik kõigi nõuetele vastavate taotluste rahuldamiseks maksimaalsel võimalikul määral.

(3) Lõikes 2 nimetatud juhul on *PRIA* õigus vähendada üht, mitut või kõiki lõikes 1 nimetatud ühikumäärasid.

2. peatükk Toetusõiguslikkuse nõuded

§ 4. Nõuded taotlejale

(1) Toetust võib taotleda põllumajandusliku tegevusega tegelev füüsilisest isikust ettevõtja või juriidiline isik (edaspidi koos *taotleja*).

(2) Toetuse taotleja kasvatab põllumajandusliku majapidamise põllumaal vähemalt kolme erinevat põllumajanduskultuuri, millest vähemalt üks peab olema teravili, kaunvili, rühvelkultuur, õlikultuur, kiukultuur või muu tehniline kultuur (edaspidi koos *põllukultuur*), köögivilja, maasikas, ravim- või maitsetaim.

(3) Põllumajanduskultuur lõike 2 tähenduses määratletakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 608–670), artikli 44 lõikes 4 ning komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad, ning muudetakse kõnealuse määruse X lisa (ELT L 181, 20.06.2014, lk 1–47), artikli 40 lõikes 3 sätestatust.

(4) Toetust ei või taotleda taotleja, kes taotleb:

- 1) arengukava alusel antavat mahepõllumajandusele ülemineku või mahepõllumajandusega jätkamise toetust või
- 2) „Eesti maaelu arengukava 2007–2013” alusel antavat mahepõllumajandusliku tootmise toetust või
- 3) „Eesti maaelu arengukava 2007–2013” alusel antavat keskkonnasõbraliku majandamise toetust.

§ 5. Nõuded toetusõigusliku maa kohta

(1) Toetust võib taotleda taotleja kasutatava kokku vähemalt 1,00 hektari suuruse:

- 1) põllumaa kohta, millel kasvatatakse põllukultuuri, köögivilja, maasikat, ravim- või maitsetaimi;
- 2) põllumaa kohta, mida hoitakse mustkesas või mis on jäetud sööti;
- 3) põllumaa kohta, millel kasvatatakse kuni neljal järjestikusel aastal heintaimi ja hiljemalt heintaimede kasvatamise neljandale järjestikusele aastale järgneval kohustuseaastal kasvatatakse seal punktis 1 nimetatud põllumajanduskultuuri või hoitakse seda maad mustkesas;
- 4) põllumaa kohta, millel kasvatavad heintaimed on põllumajandusministri 24. aprilli 2006. a määruks nr 56 „Söödakultuuride seemne kategooriad ning söödakultuuride seemne tootmise ja turustamise nõuded” sätestatud nõuete kohaselt põldtunnustatud (edaspidi *heinaseemnepõld*);
- 5) mootorsõidukite liiklemiseks avalikult kasutatava tee ja punktides 1–4 nimetatud põllumajanduskultuuride, mustkesas hoitava maa või sööti jäetud maa vahel paikneva kuni viie meetri laiuse mitmeaastaste kõrreliste heintaimede ja teiste rohtsete õistaimede segust koosneva mitmeliigilise taimestikuga rohumaariba (edaspidi *rohumaariba*) kohta.

(2) Kui lõike 1 punktis 4 nimetatud põllumaal kasvavale taimikule ei anta kohustuseaastal põldtunnustust, võib seda põllumaad lugeda toetusõiguslikuks lõike 1 punkti 3 tähenduses üksnes siis, kui seal ei ole heintaimi kasvatatud järjestikku rohkem kui neli aastat.

(3) Selle ajavahemiku arvutamisel, mille jooksul on põllumaad kasutatud heintaimede kasvatamiseks, võetakse arvesse kohustuseperioodile vahetult eelnenuid iga aasta, millal seal kasvatati järjestikku heintaimi.

(4) Selle ajavahemiku arvutamisel, mille jooksul on põllumaad kasutatud heintaimede kasvatamiseks, loetakse nullaastaks:

- 1) heintaimede allakülvi aasta;
- 2) heintaimede külvi aasta, kui rohumaa rajatakse pärast 15. juunit maale, kus samal aastal kasvatati enne lõike 1 punktis 1 nimetatud põllumajanduskultuure;
- 3) heintaimede külvi aasta, kui rohumaa rajatakse pärast 15. juunit maale, mida samal aastal hoiti mustkesas või söötis.

(5) Olemasoleva rohumaa ja heinaseemnepõllu uuendamine ilma lõike 1 punktis 1 nimetatud põllumajanduskultuuri kasvatamiseta või mustkesas hoidmiseta ei katkesta selle vanust.

(6) Toetust ei või taotleda maa kohta, mille kohta taotletakse arengukava alusel antavat:

- 1) mahepõllumajandusele ülemineku või mahepõllumajandusega jätkamise toetust;
- 2) poolloodusliku koosluse hooldamise toetust;
- 3) piirkondlikku mullakaitse toetust;
- 4) keskkonnasõbraliku aianduse toetust puuvilja- ja marjakasvatuse eest;
- 5) piirkondlikku veekaitse toetust maa rohumana hoidmise eest.

[RT I, 25.04.2017, 1- jõust. 28.04.2017]

(7) Toetust ei anta toetusõigusliku maa kohta, mida on kohustuseaastal hoitud mustkesas või mis on jäetud sööti.

(8) Toetusõigusliku põllumajandusmaa määratlemisel lähtutakse põllumajandusministri 10. märtsi 2015. a määruse nr 22 „Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi piiripunktide määramise, põllumassiivile unikaalse numberkoodi andmise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala ning põllumassiivil asetsevate maastikuelementide määramise ja korra ning põllumassiivi kasutamise kohta esitatavad andmed ja nende esitamise kord” §-s 5 sätestatust. Toetust võib taotleda põllu kohta, mille pindala on vähemalt 0,3 hektarit.

(9) Põld lõike 8 tähenduses määratletakse, lähtudes Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607) artikli 67 lõike 4 punktis a sätestatust. [RT I, 29.10.2015, 16- jõust. 01.11.2015]

3. peatükk

Nõuetele vastavus ja baasnõuded

§ 6. Nõuetele vastavus

(1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artiklis 92 nimetatud toetuse saaja täidab oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruses nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” sätestatud nõudeid ning Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 32 lõike 2 kohaselt avaldatud kohustuslikke majandamisnõudeid.

[RT I, 29.10.2015, 16- jõust. 01.11.2015]

(2) Toetuse saaja järgib lõikes 1 nimetatud nõudeid kogu kohustuseperioodi jooksul.

§ 7. Baasnõuded

(1) Taotleja täidab kohustuseperioodi jooksul järgmiseid kohustuslikke nõudeid:

1) peamine põllumajanduskultuur ei tohi hõlmata rohkem kui 75 protsenti põllumaast ja kaks peamist põllumajanduskultuuri ei tohi hõlmata kokku rohkem kui 95 protsenti põllumaast;

2) taotleja kannab andmed põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaal tehtud tegevuste ja sertifitseeritud teraviljaseemne kasutamise kohta veeseaduse alusel peetavasse põlluraamatusse;

[RT I, 25.04.2017, 1- jõust. 28.04.2017]

3) taotleja koostab või vajaduse korral uuendab põllumajandusmaa kohta viljavaheldus- või külvikorrplaani põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruse nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” § 2 lõigete 4 ja 5 kohaselt;

4) Haanja, Otepää, Valgjärve, Vastseliina, Rõuge, Antsla, Kambja, Kanepi, Nõo ja Võru vallas asuvast põllumajandusmaast peab vähemalt 30 protsenti olema talvise taimkatte all põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruse nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” § 2 lõike 1 kohaselt;

5) taotleja säilitab põllumajandusmaal asuvat põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruse nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” § 3 lõigetes 8–10 nimetatud looduse üksikobjekti, kinnismälestist ja kaardistatud pärandkultuuriobjekti;

6) taotleja tagab, et põllumajandusmaal on välistatud ebasoovitava taimestiku ulatuslik levik ja seda maad on võimalik kasutada järgmisel kasvuperioodil põllumajanduslikuks tegevuseks ilma lisakuludeta;

7) enne taimekaitsevahendi kasutamist korraldab taotleja põllumajandusmaal taimekahjustajate seire ja kannab andmed seire kohta veeseaduse alusel peetavasse põlluraamatusse;

8) taotleja koostab veeseaduse alusel väetamisplaani.

[RT I, 25.04.2017, 1- jõust. 28.04.2017]

(2) Põllumajanduskultuur lõike 1 punkti 1 tähenduses määratletakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 44 lõikes 4 ning komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artikli 40 lõikes 3 sätestatud. Põllumajanduskultuuri osakaal arvutatakse põllumaal ajavahemikus 15. juunist kuni 1. augustini kasvavate põllumajanduskultuuride kasvupinna alusel.

[RT I, 16.04.2019, 1- jõust. 19.04.2019]

(3) Lõike 1 punktis 4 nimetatud valla piirideks loetakse haldusreformi seaduse alusel ja korras muudetud haldusterritoriaalsele korraldusele eelnenud valla piirid.

[RT I, 04.01.2018, 1- jõust. 07.01.2018]

4. peatükk

Põhitegevuse elluviimise nõuded

§ 8. Põhitegevuse nõuded

Taotleja täidab igal kohustuseaastal selles peatükis sätestatud nõudeid kogu põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslikul maal, kui määruuses ei ole sätestatud teisiti.

§ 9. Viljavaheldus ja liblikõieliste kultuuride kasvatamine

(1) Taotleja tagab, et viljavaheldus või külvikord toimub järgmiste nõuete kohaselt:

- 1) põllumajanduskultuurid on külvatud, maha pandud või istutatud hiljemalt kohustuseaasta 15. juunil, kasutades kohalikele normidele vastavaid agrotehnilisi võtteid, või hoitakse maad sama kuupäeva seisuga mustkesas või söötis;
- 2) samal maal ei kasvatata sama liiki põllukultuuri või köögivilja kauem kui kahel järjestikusel aastal;
- 3) samal maal ei kasvatata teravilja kauem kui kolmel järjestikusel aastal;
- 4) ristõieliste sugukonda kuuluvaid põllumajanduskultuure ei kasvatata samal maal uuesti enne kolme aasta möödumist;
- 5) samal maal ei kasvatata perekonda köömen kuuluvaid põllumajanduskultuure kauem kui kolmel järjestikusel aastal.

(2) Sööti jäetud maa ja mustkesa, mida kasutatakse põllumajanduskultuuride vaheldusena, ei katkesta külvikorras põllukultuuride ja köögiviljade järgnevust.

(3) Maisi või tatra kasvatamine katkestab teraviljade järgnevuse külvikorras.

(4) Lõike 1 punktides 2 ja 4 nimetatud nõudeid ei pea järgima mitmeaastaste köögiviljade, maasika, ravimtaimede ja maitsetaimede kasvatamisel.

(4¹) Lõike 1 punktides 2–5 nimetatud nõudeid ei pea järgima põllu puhul, mis on väiksem kui 0,3 hektarit.
[RT I, 29.10.2015, 16- jõust. 01.11.2015]

(5) Viljavahelduse või külvikorra nõuete järgimisel võetakse arvesse ka põllumajanduskultuurid, mida kasvatati samal maal kohustuseperioodile vahetult eelnenud aastatel.

(6) Taotleja kasvatab vähemalt 15 protsendil toetusõiguslikul maal liblikõieliste sugukonda kuuluvaid põllumajanduskultuure (edaspidi *liblikõielised*) puhaskultuurina, segus kõrreliste heintaimedega või segus teiste haljasväetiseks kasvatatavate põllumajanduskultuuridega.

(7) Liblikõieliste puhaskultuuri ja liblikõieliste-kõrreliste heintaimede segu on lubatud kasvatada ka allakülvina. Liblikõieliste kaetus liblikõieliste-kõrreliste heintaimede ja liblikõieliste-haljasväetistaimede segu taimikus peab olema vähemalt 30 protsenti. Põldhernest on lubatud kasvatada tugikultuuriga, kui põldherne kaetus segu taimikus on vähemalt 70 protsenti.

(8) Taotleja arvestab lõigetes 1–7 nimetatud nõudeid viljavaheldus- või külvikorra plaani koostamisel.

§ 10. Sertifitseeritud seemne kasutamine

(1) Taotleja kasutab külvisena taotluse esitamise aastale eelneva kalendriaasta sügisel ja taotluse esitamise aasta kevadel teraviljade külvipinnal kokku vähemalt 15 protsenti sertifitseeritud teraviljaseemet.

(2) Maisi ja tatra külvipinda ning teravilja ja teiste põllumajanduskultuuride segu külvipinda ei loeta teraviljade kogupinna hulka ning sertifitseeritud seemnega külvatud teraviljade pinna hulka.

(3) Maisi ja tatra seemet ei arvestata sertifitseeritud teraviljaseemne hulka.

(4) Samale põllule ei tohi külvata sertifitseeritud ja sertifitseerimata seemet, välja arvatud juhul, kui sertifitseerimata seemet kasutatakse allakülviks.

(5) Seemnepartii sertifitseerimist tõendav külvatud seemne müügipakendi etikett ja sertifitseeritud seemne ostmist tõendav dokument peavad olema kohustuseperioodi jooksul kohapeal kontrollimiseks kättesaadavad.

§ 11. Glüfosaadipiirang

Taotleja ei kasuta glüfosaati sisaldavaid taimekaitsevahendeid:

- 1) põllukultuuridel ja köögiviljadel taime tärkamisest, istutamisest või maha panemisest kuni saagi koristamiseni;
- 2) haljaskesal ja haljasväetiseks kasvatatavatel taimedel;
- 3) põllul, mille kohta taotletakse toetust mesilaste korjealade rajamise lisategevuse eest.

§ 12. Talvine taimkate

Taotleja peab hoidma vähemalt 30 protsenti toetusõiguslikust maast kohustuseaasta 1. novembrist kuni sellele järgneva kohustuseaasta 31. märtsini põllumajanduskultuurist koosneva talvise taimkatte all.

§ 13. Mullaproovid ja väetamisplaan

[RT I, 25.04.2017, 1- jõust. 28.04.2017]

(1) Taotleja korraldab toetusõigusliku maa kohta mullaproovide võtmise ning proovide saatmise mullaanalüüside tegemiseks mulla ja pinnase analüüsimiseks akrediteeritud laboratooriumisse (edaspidi *laboratoorium*) hiljemalt kohustuseaasta 1. detsembriks.

(2) Kui toetusõiguslikult maalt on varem võetud mullaproov ja selle kohta on väljastatud laboriprotokoll mulla happesuse, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse kohta, peab taotleja korraldama mullaproovi võtmise ja laboratooriumisse saatmise eelmise mullaproovi võtmise aastale järgneva viienda aasta 1. detsembriks.

(3) Taotleja korraldab mullaproovide võtmise arvestusega, et iga kuni viie hektari toetusõigusliku maa kohta on võetud üks mullaproov, millest on võimalik määrata mulla happesust, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisaldust ning mulla orgaanilise süsiniku sisaldust. Arvesse võetakse ka varem võetud mullaproovid, mis ei ole vanemad kui lõikes 2 sätestatud ja mille kohta on väljastatud laboriprotokoll mulla happesuse, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse kohta.

(4) Kui põllumajanduslikus majapidamises on toetusõiguslikku maad üle kümne hektari, peab mullaproovid võtma Põllumajandusuuringute Keskuse (edaspidi *PMK*) korraldatud mullaproovivõtjate koolituse läbinud isik.

(5) Mulla happesus määratakse kaaliumkloriidi lahusest, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse määramiseks kasutatakse Mehlich 3, Egnér-Riehm topeltlaktaadi või Egnér-Riehm-Domingo ammooniumatsetaat-laktaadi meetodit.

(6) Viienda kohustuseaasta 1. detsembriks peab olema kohustuseperioodil võetud mullaproovidest analüüsitud mulla orgaanilise süsiniku sisaldus arvestusega, et toetusõigusliku maa iga kuni 20 hektari kohta oleks analüüsitud vähemalt üks proov.

(7) Laboratooriumi väljastatud laboriprotokollid analüüsitulemustega peavad olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadavad.

(8) Taotleja koostab kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaa kohta iga kohustuseaasta 15. juuniks väetamisplaani, milles on vähemalt andmed kohustuseaastal põldudel kasutatavate orgaaniliste ja mineraalväetiste kohta, arvestades väetatavate põllumajanduskultuuride toitainevajadust, saaki ning mulla toiteelementide ja orgaanilise süsiniku sisaldust. Väetamisplaani ei pea koostama taotleja, kes ei kasuta väetist. [RT I, 25.04.2017, 1- jõust. 28.04.2017]

(9) Lõike 8 kohaselt koostatud väetamisplaanid peavad olema kohustuseperioodi jooksul kohapeal kontrollimiseks kättesaadavad.

[RT I, 25.04.2017, 1- jõust. 28.04.2017]

§ 14. Rohumaaribad

(1) Kui taotleja põld või põllud, millel kasvatatakse põllukultuure või köögivilja või mida hoitakse mustkesas, moodustavad enam kui 20 hektari suuruse ühtse maa-ala, mis piirneb mootorsõidukite liiklemiseks avalikult kasutatava teega, mille koosseisu kuuluval teemaal ega teega külgneval taotleja põllumajandusmaal ei ole vähemalt kahe meetri laiust püsitaimestikuga rohumaariba või maastiku joonelementi, nagu kraav, hekk või

kiviaed (edaspidi *maastiku joonelement*), peab taotleja eelpool nimetatud tee ja põllukultuuride, kõõgilja ning mustkesa vahele rajama 2–5 meetri laiuse rohumaariba või maastiku joonelemendi.

(2) Kui lõikes 1 nimetatud tee ja maa-ala vahel on rohumaariba või maastiku joonelement, mille laius on väiksem kui kaks meetrit, rajab taotleja rohumaariba või maastiku joonelemendi nii, et rohumaariba või maastiku joonelementide laius kokku on 2–5 meetrit.

(3) Rohumaariba tuleb rajada mitmeliigilisena ning see peab koosnema kõrreliste heintaimede ja teiste rohtsete õistaimede segust. Kui rohumaariba rajamisel on olemasolev rohukamarat moodustavate püsitaimeedega rohumaariba vähemalt ühe meetri laiune, võib taotleja jätta ülejäänud servaosa sellest põllumaast sõoti.

(4) Rohumaariba või maastiku joonelement peab olema rajatud hiljemalt kohustuseaasta 15. juuniks.

(5) Taotleja peab toetusõiguslikul maal olemasolevat või lõike 3 kohaselt rajatud rohumaariba kohustuseperioodil säilitama ja igal kohustuseaastal hiljemalt 10. augustiks niitma või hekseldama. Võimaluse korral tuleb vältida rohumaaribal väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamist.

(6) Toetusõiguslikul maal paikneval rohumaaribal ei tohi esineda tuulekaera taimi ja keskkonnaministri 7. oktoobri 2004. a määruses nr 126 „Looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide nimekiri” loetletud taimeliikide taimi. Ida-kitseherne ja lupiini taimi võib rohumaaribal olla kuni kümnel protsendil serva joonpikkusest.

(7) Lõiget 1 ei kohaldata:

1) lõikes 1 nimetatud maa-ala suhtes, kui sellel paiknev alla 20 hektari suurune põld on teisest sellel alal paiknevast põllust eraldatud põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruse nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” § 3 lõigetes 1–7 määratletud maastikuelemendiga;

2) [kehtetu -RT I, 26.04.2016, 5- jõust. 29.04.2016]

(8) Lõike 1 täitmisel arvestatakse põllu pindala ilma põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruse nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” § 3 lõigetes 1–7 määratletud maastikuelementide pindalata.

§ 15. Koolitused

(1) Taotleja või tema esindaja, kes tegeleb taotleja põllumajanduslikus majapidamises põllumajandusliku tegevusega, peab olema osalenud PMK või Maaeluministeeriumi korraldatud keskkonnasõbraliku majandamise algkoolitusel esimese kohustuseaasta 1. detsembriks ja keskkonnasõbraliku majandamise täienduskoolitusel viienda kohustuseaasta 15. juuniks.

[RT I, 16.04.2019, 1- jõust. 19.04.2019, rakendatakse tagasiulatuvalt alates 2019. aasta 1. jaanuarist]

(2) Lõike 1 täitmisel arvestatakse alates 2015. kalendriaastast toimunud koolitusi.

5. peatükk Lisategevuse elluviimise nõuded

§ 16. Lisategevusega seotud nõuded taotlejale ja toetusõigusliku maa kohta

(1) Lisategevuse elluviimise eest võib toetust taotleda taotleja, kes taotleb toetust põhitegevuse elluviimise eest.

(2) Mesilaste korjealade rajamise lisategevuse elluviimise eest võib toetust taotleda, kui taotlejal on vähemalt kümme mesilasperet või kui taotlejal on mesilasperede kasutamise kohta kokkulepe mesinikuga, kellel on vähemalt kümme mesilasperet.

(3) Täiendava veekaitse lisategevuse elluviimise eest ei või toetust taotleda taotleja, kes taotleb arengukava alusel antavat piirkondlikku veekaitse toetust maa talvise taimkatte all hoidmise eest.

[RT I, 25.04.2017, 1- jõust. 28.04.2017]

(4) Täiendava veekaitse lisategevuse elluviimise korral võib toetust taotleda kohustuse aluse maa kohta, millel viiakse ellu põhitegevust.

(5) Mesilaste korjealade rajamise lisategevuse elluviimise korral võib toetust taotleda kohustuse aluse maa kohta, millel viiakse ellu põhitegevust ja kasvatatakse lisas nimetatud taimeliiki (edaspidi *korjetaim*).

(6) Mesilaste korjealade rajamise lisategevuse elluviimise eest antakse toetust iga 0,5 hektari lõikes 5 nimetatud toetusõigusliku maa kohta, mille kohta on vähemalt üks mesilasperet taotlejal endal või mesinikul, kellega taotlejal on kokkulepe mesilasperede kasutamiseks.

(7) Mesilaste korjealade rajamise lisategevuse eest ei või toetust taotleda maa kohta:

1) mille kohta taotletakse arengukava alusel antavat keskkonnasõbraliku aianduse toetust kõõgilja-, ravimtaime- ja maitsetaimikasvatuse või maasikakasvatuse eest;

2) millel kasvatatakse kitsede ja lammaste söödaks kasutatavat põllumajanduskultuuri arengukava alusel antava loomade heaolu toetuse saamiseks.

(8) Lõigetes 2 ja 6 nimetatud mesilaspered peavad olema registreeritud põllumajandusloomade registris kohustuseaasta 1. mai seisuga.

§ 17. Täiendava veekaitse lisategevuse nõuded

Taotleja peab hoidma vähemalt 50 protsenti §-s 5 nimetatud toetusõiguslikust maast taotluse esitamise aasta 1. novembrist kuni sellele järgneva kohustuseaasta 31. märtsini põllumajanduskultuurist koosneva talvise taimkatte all.

§ 18. Mesilaste korjealade rajamise lisategevuse nõuded

(1) Taotleja kasvatab toetusõiguslikul maal kuni kohustuseaasta 15. augustini mesilasperedest kuni 200 meetri kaugusel puhaskultuurina vähemalt kolme korjetaime liiki. Kolmest peamisest korjetaime liigist väikseima liigi kogupindala ei tohi olla alla 20 protsendi kolme peamise korjetaime liigi kogupindalast. Korjetaimedele on lubatud allakülvid.

(2) Kui korjetaimedega rajatud põld paikneb mesilasperedest kaugemal kui 200 meetrit, peab see kokku puutuma mõne teise korjetaimede põlluga nii, et lähim korjetaimede põld asub mesilasperedest kuni 200 meetri kaugusel.

(3) Korjetaimedena arvestatakse lisas nimetatud taimeliike, mis taotluse esitamise aastal õitsevad.

(4) Lõikes 1 nimetatud korjetaimede kasvatamisel on niitmine, karjatamine, hekseldamine ja maa ettevalmistamine järgmise kultuuri kasvatamiseks keelatud kuni kohustuseaasta 15. augustini. Mitmeaastaseid korjetaimi, mida ei kasutata pärast 15. augustit haljasväetiseks, tuleb külviaastale järgnevast kalendriaastast alates niita või hekseldada ajavahemikul 16. august kuni 15. september.

6. peatükk

Põllumajandusliku majapidamise ja kohustuse üleandmine ja ülevõtmine ning kohustuse suurendamine, vähendamine ja asendamine

§ 19. Põllumajandusliku majapidamise üleandmine

(1) Põllumajandusliku majapidamise üleandmise korral kohaldatakse komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.07.2014, lk 69–124), artiklis 8 sätestatud.

(2) Komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artikli 8 lõike 3 punktis a nimetatud ajavahemik algab 22. mail ja lõppeb 1. septembril.
[RT I, 04.01.2018, 1- jõust. 07.01.2018]

§ 20. Kohustuse üleandmine ja ülevõtmine

(1) Kohustuse võib üle anda alates teisest kohustuseaastast. Esimesel kohustuseaastal võib kohustuse üle anda vääramatu jõu või erandlike asjaolude esinemise korral või põllumajandusliku majapidamise üleandmise korral § 19 kohaselt.

(2) Kohustuse ülevõtmise korral kohustused liidetakse ja kohustuseperioodi kestuseks loetakse lühemat aega kestnud kohustuse kestus.

(3) Kui kohustuse võtab üle isik, kellel varem ei olnud kohustust, loetakse kohustuseperioodi kestuseks ülevõetud kohustuse kestus.

(4) [Kehtetu -RT I, 04.01.2018, 1- jõust. 07.01.2018]

(5) Kui kohustuse ülevõtjal ei olnud varem kohustust, peab kohustuse ülevõtja või tema esindaja, kes tegeleb taotleja põllumajanduslikus majapidamises põllumajandusliku tegevusega, olema osalenud §-s 15 sätestatud algkoolitusel kohustuse ülevõtmise aasta 1. detsembriks ja täienduskoolitusel viienda kohustuseaasta 15. juuniks. Kui kohustus võetakse üle pärast kolmandat kohustuseaastat, ei nõuta algkoolitusel osalemist.
[RT I, 06.09.2019, 2- jõust. 09.09.2019]

(6) Kui kohustuse ülevõtjal ei ole üleantava maa kohta §-s 13 sätestatud mullaproovide analüüsitulemusi, peab kohustuse ülevõtja korraldama ülevõetud maa osas määruse kohaste mullaproovide laboratooriumisse saatmise kohustuse ülevõtmise aasta 1. detsembriks.

§ 21. Kohustuse suurendamine

(1) Toetuse saaja võib kohustust suurendada kuni 20 protsenti tema esimese kohustuseaasta kohustuse aluse maa pindalast selle maa arvelt, mille kohta ei ole kohustust võetud. Sellisel juhul kohustuseperioodi kestus ei muutu.

(2) Kohustuse suurendamise korral ei arvata kohustuse aluse maa hulka toetusõiguslikku maad ulatuses, mis ületab lõikes 1 sätestatud piirmäära.

(3) [Kehtetu -RT I, 04.01.2018, 1- jõust. 07.01.2018]

(4) Ülevõetud kohustust ei saa suurendada.
[RT I, 26.04.2016, 5- jõust. 29.04.2016]

§ 22. Kohustuse vähendamine

(1) Kohustuse aluse maa pindala võib vähendada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548) artikli 47 lõigetega 2–4.

(2) Kohustuse vähenemiseks ei loeta kohustuse alust maad, mida hoitakse kohustuseaastal mustkesas või mis on jäetud sööti.

(3) [Kehtetu -RT I, 04.01.2018, 1- jõust. 07.01.2018]

§ 23. Kohustuse asendamine

(1) Kooskõlas komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 807/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja kehtestatakse üleminekusätted (ELT L 227, 31.07.2014, lk 1–17), artikli 14 lõikega 1 võib kohustuse asendada:

1) täielikult arengukava alusel antava mahepõllumajandusele ülemineku või mahepõllumajandusega jätkamise toetuse saamiseks võetava kohustusega;

2) osaliselt või täielikult arengukava alusel antava piirkondliku mullakaitse toetuse saamiseks võetava kohustusega;

[RT I, 26.04.2016, 5- jõust. 29.04.2016]

3) osaliselt või täielikult arengukava alusel antava piirkondliku veekaitse toetuse saamiseks võetava maa rohumaa hoidmise kohustusega.

[RT I, 25.04.2017, 1- jõust. 28.04.2017]

4) osaliselt või täielikult arengukava alusel antava keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetuse saamiseks võetava kohustusega.

[RT I, 19.12.2018, 2- jõust. 01.01.2019]

(2) [Kehtetu -RT I, 04.01.2018, 1- jõust. 07.01.2018]

7. peatükk Toetuse taotlemine ja taotluse menetlemine

§ 24. Toetuse taotlemine

(1) Toetuse taotlemiseks esitab taotleja PRIAle igal kohustuseaastal ajavahemikul 2. maist kuni 21. maini elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu taotluse, mis sisaldab lõigetes 2–4 nimetatud andmeid.
[RT I, 04.01.2018, 1- jõust. 07.01.2018]

(2) Taotleja esitab järgmised andmed:

1) maaeluministri 17. aprilli 2015. a määruse nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus“ §-s 15¹, § 15²lõike 1 punktides 1–10, 12 ja 13, § 15²lõigetes 2 ja 3 ning §-s 15³ nimetatud andmed;

2) andmed selle kohta, millise § 2 lõigetes 2 ja 3 nimetatud tegevuse elluviimise eest taotleja toetust taotleb;

3) andmed selle kohta, millise põllu kohta taotleja põhitegevuse või mesilaste korjealade rajamise lisategevuse elluviimise eest toetust taotleb;

4) põhitegevuse ja täiendava veekaitse lisategevuse elluviimise eest toetuse taotlemise korral andmed selle kohta, millised põllud hoitakse taotluse esitamise aasta 1. novembrist kuni sellele järgneva kohustuseaasta 31. märtsini põllumajanduskultuurist koosneva talvise taimkatte all;

- 5) andmed selle kohta, kas taotleja võtab § 2 lõike 2 kohaselt kohustuse põhitegevust kohustuseperioodi jooksul ellu viia või jätkab sellega;
- 6) nende mesilasperede arv, kellele korjeala rajatakse, kui taotleja taotleb toetust mesilaste korjealade rajamise lisategevuse elluviimise eest;
- 7) mesiniku nimi või ärinimi ning mesiniku registri- või isikukood, kui taotleja taotleb toetust mesilaste korjealade rajamise lisategevuse elluviimise eest ja taotlejal on mesilaste korjealade rajamiseks § 16 lõikes 2 nimetatud kokkulepe mesinikuga;
- 8) punktis 7 nimetatud kokkuleppe puhul andmed selle kohta, et mesinik kinnitab punktides 6 ja 7 nimetatud andmete õigsust.
- [RT I, 04.01.2018, 1- jõust. 07.01.2018]

- (3) Kohustuse üleandmise korral esitab kohustuse üleandja järgmised andmed:
- 1) kohustuse üleandja nimi ja registri- või isikukood;
 - 2) kohustuse ülevõtja nimi ja registri- või isikukood;
 - 3) põllu kohta, mille kohta kohustus üle antakse, põllumassiivi number, põllu number ja pindala;
 - 4) põllumassiivi kaardile märgitavad andmed selle põllu numbri ja piiri kohta, mille kohta kohustus üle antakse.
- [RT I, 04.01.2018, 1- jõust. 07.01.2018]

- (4) Kohustuse ülevõtmise korral esitab kohustuse ülevõtja andmed selle kohta, et ta võtab kohustuse üleandja esitatud andmete kohaselt kohustuse üle.
- [RT I, 04.01.2018, 1- jõust. 07.01.2018]

- (5) Kohustuse suurendamise või vähendamise korral esitab toetuse saaja toetuse taotlemiseks lõikes 1 sätestatud ajavahemikul ja viisil PRIA-le lõikes 2 nimetatud andmed, arvestades kohustusealuse maa pindala suuruse muutumisega.
- [RT I, 04.01.2018, 1- jõust. 07.01.2018]

- (6) Toetuse saaja esitab selle määruse kohase kohustuse § 23 lõikes 1 nimetatud kohustusega asendamise kohta PRIA-le lõikes 1 sätestatud ajavahemikul ja viisil andmed, mis esitatakse § 23 lõikes 1 nimetatud kohustuse puhul toetuse taotlemiseks.
- [RT I, 04.01.2018, 1- jõust. 07.01.2018]

- (7) Toetuse taotlemisel esitab taotleja ühise taotluse kõikide pindalatoetuste ning arengukava alusel antavate loomade pidamisega ja loomade heaolu soodustamisega seotud toetuste kohta samal ajal.
- [RT I, 04.01.2018, 1- jõust. 07.01.2018]

- (8) Põllumajandusliku majapidamise üleandmise korral esitab põllumajandusliku majapidamise ülevõtja põllumajandusliku majapidamise ülevõtmisest teatamiseks ja toetuse maksmise taotlemiseks § 19 lõikes 2 sätestatud ajavahemikul PRIA-le elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu teate, mis sisaldab:
- 1) põllumajandusliku majapidamise üleandja nime ja registri- või isikukoodi;
 - 2) põllumajandusliku majapidamise ülevõtja nime ja registri- või isikukoodi;
 - 3) põllumajandusliku majapidamise üleandja ja ülevõtja kinnitust põllumajandusliku majapidamise üleandmise kohta;
 - 4) andmeid selle kohta, et põllumajandusliku majapidamise ülevõtja taotleb toetuse maksmist.
- [RT I, 04.01.2018, 1- jõust. 07.01.2018]

§ 25. Taotleja, taotluse ja toetatavate tegevuste kontrollimine

- (1) PRIA kontrollib taotluses esitatud andmete õigsust ja toetuse saamise nõuetele vastavust, lähtudes komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklites 24–41 sätestatust.
- (2) Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 33 lõikes 1 nimetatud asutused kontrollivad §-s 6 sätestatud nõuetele vastavust, lähtudes komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklites 65–72 sätestatust.
- (3) Taotleja teeb lõigetes 1 ja 2 nimetatud asutustele teatavaks kõik taotluse rahuldamise otsustamiseks vajalikud asjaolud, sealhulgas näitab vajaduse korral ette põllu piiri ja mesilasperede asukoha.

§ 26. Toetuse vähendamine

PRIA otsustab toetuse vähendamise Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1306/2013, komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48–73), ning komisjoni rakendusmääruses (EL) nr 809/2014 sätestatud alustel ja korras.

§ 27. Taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine

(1) PRIA teeb taotluse osalise või täieliku rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse kohustuseaastale järgneva kalendriaasta 10. veebruariks.

(2) PRIA teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1306/2013, komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 640/2014 ning Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduses sätestatud alustel.

§ 28. Toetuse maksmise otsustamine

PRIA teeb toetuse maksmise otsuse või toetuse maksmisest keeldumise otsuse sellise tähtaja jooksul, et toetusraha oleks võimalik kanda toetuse saaja arvelduskontole kohustuseaastale järgneva kalendriaasta 30. juuniks.

§ 28¹. Kohustuste kohandamine

Kui Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artiklis 48 nimetatud kohustuste kohandamine ei ole toetuse saajale vastuvõetav, siis kohustus lõppeb ja kohustuse kehtivusaja eest toetust tagasi ei nõuta. [RT I, 04.01.2018, 1- jõust. 07.01.2018]

§ 28². Toetuse saaja andmete avalikustamine

PRIA teavitab toetuse saajat tema andmete avalikustamisest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artiklite 111 ja 112 kohaselt ning nende töötlemisest Euroopa Liidu finantshuvide tagamise eesmärgil sama määruse artikli 113 kohaselt. [RT I, 04.01.2018, 1- jõust. 07.01.2018]

8. peatükk Rakendussätted

§ 29. Rakendussätted

(1) 2015. aastal ei kohaldata § 9 lõike 1 punkte 2–4 põllumajandusmaa suhtes, millel kasvatatakse 2014. aastal külvatud ristõielisi talikultuure või taliteravilja.

(2) 2015. aastal ei kohaldata § 10 põllumajandusmaa suhtes, millel kasvatatakse 2014. aastal sertifitseerimata seemnega külvatud taliteravilja.

(3) Paragrahvi 13 lõikeid 4 ja 5 ei kohaldata mullaproovide suhtes, mis on võetud enne selle määruse jõustumist.

(4) 2015. aastal ei kohaldata § 14 lõikeid 1, 2 ja 4.

(5) 2016. aastal võib kohustust suurendada enam kui 20 protsenti 2015. aasta kohustuse aluse maa pindalast selle maa arvelt, mille kohta ei ole kohustust võetud. Sellisel juhul algab 2016. aastal uus kohustus, mille kestus on viis järjestikkust kalendriaastat.

(6) Kui taotleja asendab põllumajandusministri 21. aprilli 2010. a määruse nr 46 „Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord” kohase kohustuse selle määruse kohase kohustusega, algab uus kohustus, mille kestus on viis järjestikkust kalendriaastat.

(7) 2015. aastal on § 24 lõikes 1 sätestatud ajavahemik 7. maist kuni 25. maini.

(8) 2015. aastal on § 19 lõikes 2 sätestatud ajavahemik 26. maist kuni 1. septembrini.

(9) 2017. aastal võib kohustust suurendada enam kui 20 protsenti esimese kohustuseaasta kohustuse aluse maa pindalast selle maa arvelt, mille kohta ei ole kohustust võetud. Sellisel juhul algab 2017. aastal uus kohustus, mille kestus on viis järjestikkust kalendriaastat. [RT I, 25.04.2017, 1- jõust. 28.04.2017]

(10) 2017. aastast alates ei või võtta uut kohustust sellise maa kohta ega suurendada kohustust sellise maa arvelt, mis Harju, Rapla ja Pärnu maakonnas algatatud maakonnaplaneeringu kohaselt määratakse Rail Balticu raudtee trassi koridori asukohaks. [RT I, 25.04.2017, 1- jõust. 28.04.2017]

(11) 2018. aastal võib kohustust suurendada enam kui 20 protsenti esimese kohustuseaasta kohustuse aluse maa pindalast selle maa arvelt, mille kohta ei ole kohustust võetud. Sellisel juhul algab 2018. aastal uus kohustus, mille kestus on viis järjestikkust kalendriaastat.

[RT I, 17.04.2018, 3- jõust. 20.04.2018]

(12) 2019. aastal võib toetust taotleda ka § 5 tähenduses toetusõiguslikuks maaks loetava sellise põllumaa kohta, mille kohta oli 2018. aastal kohustus ja millel 2019. aastal kasvatatakse viiendal järjestikusel aastal heintaimi ning hiljemalt heintaimede kasvatamise viiendale järjestikusele aastale järgneval kohustuseaastal kasvatatakse seal § 5 lõike 1 punktis 1 nimetatud põllumajanduskultuuri või hoitakse seda maad mustkesas.
[RT I, 16.04.2019, 1- jõust. 19.04.2019]

(13) Kohustuseperioodi, mis lõpeb 2019. aasta 31. detsembril, võib ühe kalendriaasta võrra pikendada. Kohustuseperioodi pikendamise korral esitab taotleja § 24 lõikes 1 sätestatud ajavahemikul ja viisil lisaks sama paragrahvi lõigetes 2–4 nimetatud andmetele andmed kohustuseperioodi pikendamise kohta.
[RT I, 06.09.2019, 2- jõust. 09.09.2019]

Lisa Taimeliigid mesilaste korjealade rajamiseks